

УДК 343.78

Леся Сергіївна Пономаренко,

*ад'юнкт Харківського національного університету
внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ВИМАГАННЮ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Розкриття змісту поняття правового регулювання оперативно-розшукової протидії вимаганням підрозділами кримінальної поліції, визначення його мети, зумовлене необхідністю визначення у своїй органічній єдності історії розвитку правового регулювання цієї сфери суспільних відносин, його сучасного стану, виявлення проблемних аспектів та запропонування найбільш ефективних способів їх усунення. Оскільки, як слушно підкреслює В. Л. Ортинський, детальне правове регулювання роботи оперативних підрозділів – важливий захід повного і правильного введення в життя законів та підзаконних актів з питань боротьби зі злочинністю [1, с. 37]. Тобто, враховуючи вказане вважаємо доцільним визначити мету правового регулювання питання оперативно-розшукової протидії вимаганням підрозділами кримінальної поліції.

Перш за все слід відзначити, що питання правового регулювання оперативно-розшукової протидії злочинності, в тому числі вимагання, розглядалось багатьма фахівцями у сфері оперативно-розшуковій діяльності (А. В. Бабяк, О. М. Бандурка, І. О. Крепаков, Л. В. Умелідзе, М. В. Стащак, В. В. Шендрик та ін.), при чому в більшості фахівці у сфері оперативно-розшукової діяльності розглядали вказане питання відштовхуючись від рівня того чи іншого нормативно-правового акту або від правовідносин, які існують в конкретному випадку та, які такий акт регулює. Однак, враховуючи велику кількість докорінних змін у законодавстві (як то кримінально-процесуальна сфера або оперативно-розшукова), слід відзначити, що сьогодні питання законодавчого регулювання оперативно-розшукової протидії підрозділами кримінальної поліції вимаганням потребує додаткової уваги.

Аналізуючи юридичну літературу та емпіричний матеріал, на нашу думку, визначення мети правового регулювання оперативно-розшукової протидії вимогам підрозділами кримінальної поліції є можливе шляхом визначення мети всіх нормативно-правових актів, що регулюють вказану діяльність. Можливо дехто не погодиться із такою думкою та зауважить на те, що всі нормативно-правові акти покликані захищати права та свободу особи, однак, на нашу думку, це доволі узагальнене світобачення, оскільки кінцевою метою окремих нормативно-правових актів є узаконення таких прав, їх відновлення або обмеження. Проте, враховуючи безпосереднє тлумачення поняття «вимагання» (згідно з ч. 1 ст. 189 Кримінального кодексу України (далі – ККУ)) це вимога передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці [2]), на нашу думку, доцільно визначити, які ж нормативно-правові акти забезпечують права потерпілої особи та унеможливають права іншої особи щодо незаконного порушення таких прав.

Отже, аналізуючи національне законодавство, можна дійти висновку, що нормативно-правових актів, які б тільки забезпечували право конкретної особи на майно та при цьому б не унеможлилювали право інших осіб на незаконне заволодіння вказаним майном, зокрема шляхом вимагання, не існує.

Так, наприклад, положеннями Конституції України гарантується:

- право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності;
- право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом.

Одночасно Конституція України вказує, що:

- ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності;
- право приватної власності є непорушним;
- примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної

необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості;

– примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану;

– конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом, використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі [3, с. 34; 113].

Тобто положення вказаного нормативного акту націлюють уповноважених працівників кримінальної поліції на оперативно-розшукову протидію вимаганням як різновиду законної діяльності.

Водночас, Кримінальний кодекс України в своїх положеннях визначає вимагання як злочин та встановлює види обмеження, покарання, для особи яка його вчинила. Так, відповідно до ч. 1 ст. 189 Кримінального кодексу України під вимаганням пропонується розуміти вимогу передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці, при цьому в ч. 2–4 вказаної статті визначаються обставини, що обтяжують відповідальність особи, визначаються всі можливі види покарання для такої особи [2].

Разом з цим розглянемо нормативно-правові акти, які не мають прямо на меті як забезпечення права особи на майно, так і недопущення незаконного заволодіння таким майном, однак забезпечують виконання вказаних прав шляхом узаконення діяльності (процесуальної або оперативно-розшукової) направленої на досягнення вказаної мети. Не буде перебільшенням твердження про те, що норми чинного Кримінального процесуального Кодексу України визначають процесуальну форму слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, а Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» – оперативно-розшукових заходів, які по своїй суті є лише способами захисту

прав та свобод людини від протиправної діяльності, зокрема вимагання [4; 5].

Так, наприклад, Кримінальний процесуальний Закон нерідко оперує доволі умоглядними абстракціями, тоді як впровадження його в життєдіяльну систему є можливим лише для забезпечення прав однієї особи на її майно та унеможливлення іншої особи отримання такого майна злочинним шляхом. Аналогічної думки можна дійти аналізуючи положення Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», однак з поправкою на те, що положення Кримінального процесуального кодексу України застосовуються в тому випадку, коли отримано інформацію про вчинення вимагання [4; 5].

Водночас, окремої уваги потребує Закон України «Про Національну поліцію», який покладає на працівників поліції, зокрема кримінальної, обов'язок здійснення протидії вимаганню для відновлення порушених прав (недопущення порушення прав) та обов'язкового обмеження прав іншої особи за вчинення такої діяльності [6].

Отже, підсумовуючи наведене можна дійти висновку, що суспільні відносини у сфері оперативно-розшукової протидії підрозділами кримінальної поліції вимаганню регулюються значною кількістю нормативних актів законодавчого рівня, положення яких забезпечують та гарантують права особи на майно, а також унеможливають права іншої особи на незаконне заволодіння таким майном, зокрема шляхом вимагання.

Список бібліографічних посилань

1. Ортинський В. Л. Удосконалення нормативно-правового забезпечення оперативної розробки. *Бюлетень з обміну досвідом роботи*. 2003. № 151/152. С. 34–38.
2. Кримінальний кодекс України : закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 28.03.2018).
4. Кримінально-процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 28.03.2018).

5. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-XI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 28.03.2018).

6. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 28.03.2018).

Одержано 11.04.2018

УДК 342.951:[346.2:005.915](477)

Лілія Миколаївна Попова,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківського національного університету
будівництва та архітектури*

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНО-ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

У сучасних умовах здійснення фінансового контролю в Україні, зокрема у сфері підприємницької діяльності, існує низка проблем, що знижують рівень фінансової дисципліни в державі, а саме: недосконалість законодавства, високий рівень «тінізації» економіки, відсутність цілісної системи контролюючих органів тощо. Оскільки вся система фінансового контролю здійснюється у визначених законодавством нормах і правилах, тобто за певними принципами, виникає необхідність у тому, щоб визначити принципи фінансового контролю, що характерні для сучасного розвитку нашої держави. При цьому доцільно взяти до уваги той факт, що всі заходи і процедури фінансового контролю є актами управління, мають адміністративне вираження і оформлення, тобто фінансовий контроль набуває адміністративно-правового характеру та, по суті, є адміністративно-фінансовим.

Для визначення принципів адміністративно-фінансового контролю, перш за все, доцільно з'ясувати, що собою представляє поняття «принцип».

В юридичній літературі принципи (франц. *principes*, від лат. *principium* – начало, основа) розуміються як 1) «основні засади,